

הלבנות מגלה סימן תרצה תרצו קטב פאר הפולה

ח זכרונות בפרק ב
המלכות מגלה
ט מנה דאורי ב
אין זכרונות ב
אין עם ממנה
י קדוש כתיב
א זכרונות ב
הנהגה ה' ומלכות
לא קבילו מלכות
ב בשנות קטב
הנהגה אה דלכות
כ ב ג זכרונות ב
המלכות מגלה
קטב דלכות וב עם

אחר. "וכל המרבה לשלח לרעים משבח. וסאם אין לו, מחליף עם חברו. (כא) זה 'שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו, כדי לקיים 'ומשלוח מנות איש לרעהו': הגה ויש (כב) לשלח מנות (ט) ביים ולא בלילה (סדרו הראש פיק דמגילה). ואם שולח מנות לרעהו והוא אינו רוצה לקבלם (כג) או מוחל לו, (כד) יצא. (ט) [ט] (כה) ואשה חכמת במתנות לאביהוים ומשלוח מנות כאיש, ואשה תשלח לאשה ואיש לאיש, אכל לא בפפך, שלא יבוא איש לשלח לאלמנה ויבואו לדי (כו) ספק קדושין, אכל במתנות לאביהוים (כז) אין לחש:

תרצו דיני הספר ותענית ועשיית מלאכה בפורים, וכו' ח' סעיפים :

א "פורים (א) מתר בעשיית מלאכה, ובמקום שנהגו שלא לעשות (ב) (ב) אין עושין (והאינא נהגו (ג) בכל מקום שלא לעשות (כל ב). לנהגושה אינו רוצה (ד) סימן ברכה מאותה

פאר היטב

קטב והוא לא ידע ואכל ואח"כ ביום פורים עצמו נדע לו שהיתה טרפה אם ידע חובת מנות או לא, עין בספר מצל מאש סימן סא. עוד נספיק מי ששלח לחברו שפמדינת הם שני מנות או שני מתנות לשני אביהוים קדם פורים ובפורים עצמו בנדאי מביעים לחדו אי יוצא י"ח או לא, מי יבוא פין דבשעה ששלח לא היה חוב בהם לא נפיק או דלמא פין הבבורים עצמו שהוא שנת החוב הגיעו לחדו נפיק, עין ידאדור שדעתו נוטה ליוצא י"ח שפיד פנה, ע"ש. מי ששלח לחברו דג וביצה שעליו או פת פנני טוחות בביצה יש להספק אי יוצא י"ח של משלוח מנות, עדות דקעלב סימן עב, ע"ש. ועין בנה"ג: (ט) ביום. וה"ה טמנות לאביהוים: (ט) ואשה. לא ראייתו נותרין פנה, ואפשר דוקא באלמנה, אכל אשה שיש לה בעל בעלה משלח בשבילה לכמה בניארג, ומ"מ יש להחמיר, מ"א. ג"ל דמי שאוכל על שלחן חברו ולא תכין לו כלום פטור מלשלח מנות, וכ"מ קצת פרש"י גבי מולפי סעודתהו להנדי, ועין ט"ז סי' ה. ומ"מ צ"ע, וטוב להחמיר, מ"א. וכתב בטה"י: יקבע כל אנשיריביהו וחבריה, דאם אדם יושב בחידי א"א לשמח פראוי, וכ"מ רש"י ג"ל פסוק משפחה ומשפחה: (א) אין עושין. וע"י א"י שרי, ע"י רס"י תס"ח, מ"א. וכתב הש"י: נראה

שערי תשובה

גורמא נפשה משפיע דעת' שלא יצא, שכתב בהגדה או בטחן מתנה ע"מ להחזיר אצ"ג דקלמא מהני יש לטלק. והכא עקר התנה משום טעמה ודין שנגבדו או חזרו ונשלו ליקא שטקה, ע"ש: [ט] ואשה. עבד"ס. ועין פס"ח דשכתב דאיש פתיח ולא אשה, וכשכ"י היא סימן טא כתב שטעם כח"ר כ"ן שגם הם היו באותו הס' וגם כתיב קבלו סהודים ותנשים שקלל: ומ"ש איש, עין קדושין דאיש ספק בידו לעשות, וכתב נ"ך כט מביא לה בגלל גינת אצ"ג וכתב איש דלקא ארמי דקרא הוא כו'. ולכן י"ל דבמתנות לאביהוים לא כתיב איש משום דקקל"ן דקרא מן הנשים, רע"ש. מ"ש חר"ק במתנות לאביהוים אין לחש, מלכ"י מ"ש בדי"ם בשם מהר"י ברי"ן י"ל פס"טו דמשלוח מנות אשה לאיש או איש לאשה מראה הרגל דבר וחתה משא"ב במתנות לאביהוים שהוא דרך עזובה כו' רע"ש. בטעמיה דקב"ק היא סימן קח השיג גי"כ על הפר"ח מהני טעמי שכתב השב"ח וכתב גי"כ פ"מ דתנאים ממקרא מגלה אמיליש עשיה לזכירה גי"כ, וגם שפעם שאף הם היו פ"ס שדך לכל סעודת הנהגים בפורים, ומ"מ אי מ' צל נרצם' לחדו דאשה נפי נדע מקרי היה מקום לומר הפסוקי כמו מנחה דאורייתא שהיא כו', ועין לעיל סימן תרפ"ו סי' ה בשם שאלת יצ"ע ח"ב. ועין קבר"י פ"א בשם מהר"י מולכו שמשפיק ד"א שאמר גי"י זה הפסוק לעצמיהוים והתקשר לו בו רבו, ע"ש. ולענין פטור להחמיר בזה עכ"פ ספק קדושין, ומ"ש רב"א אכל במתנות לאביהוים אין לחש מהו כמתקא שריין שישלח לה בחובות דקרא וא"ו לחש שקבא לדי ספק קדושין כמו דמשינן בגנות, ועמ"ל בשם השב"ח ק"ה: [ט] אין עושין. עבד"ס. ועין ברי"י בשם בית יוד, מי שהיה בונה ביתו קדם פורים ע"י

טכ"ד פוסקים, פין ראשית מלקא וסל ביום פורים, ע"ש, ונראה ששם במקום שנהגו שלא לעשות אף ע"י עבד פוסקים, ואפשר דס"ל דבגן בית בפרהסיא יש להחמיר כפי רע"ש:

באור הלכה

לאביהוים, ואם נתן עוד מתנה אסת לעני אחר, יצא או לא, והביאו גאון רבי צנע"פ איג' פחדיש"י. כתב הפרי חדש: עיר ספק מק"י ישלחו הפנות ביידי, שהוא לרב העולם. ועין בסרימגדים שפסקה בנה"ג: א"י עושין. עין בסרימגדים דדוקא ביום, אכל בלילה עד הגז שרי לעשות¹⁰ אף במקום שנהגו שלא לעשות. ובתשובת החס"י ס"פ סימן קטב טהמיר פנה¹¹:

משנה ברורה

(כא) זה שולח לזה וכו' 50. ויוצא ידי חובתו (כט) אף על פי שהולך אחר כך לטעור אצליו 51: (כב) לשלח מנות ביום 52. והוא הדין במתנות לאביהוים, אם לא שקנים המצוה דשלוח מנות לאיש אחר ומתנות לשני אביהוים ביום, אין נפקא מנה בקמה שרוצה להוסיף עוד בלילה 53: (כג) או מוחל לו, רוצה לומר, שאומר הריני קאלו התקבלתי 54: (כד) יצא. והפרי חדש חולק על זה, וכן התחבר סופר בסימן קצו מממה על זה 55: (כה) ואשה חכמת וכו'. שקלן (ל) היו באותו הס', וצריכה היא לשמח וקשמת לב אביהוים, וכתוב "קמו וקבלו סהודים וגו'" וגם נשים בכלל. וכתב הט"ז אבןקה: לא ראייתו נותרין פנה, ואפשר דוקא באלמנה, אכל אשה שיש לה בעל, בעלה משלח בשבילה 56 לבטה אנשים 57, ומכל מקום יש להחמיר 58: (כו) ספק קדושין. שיאמרו שעשהו סבלנות שאחר הקדושין, וחשינן שפוא קדשה דבר בפני עדים ואינם לפנינו 59: (כז) אין לחש. דנה (ל) הו' במעות וליקא למחש לסבלנות, ואפלו אם ניתן לאביון מאכל (לג) הוא דרך צדקה 60 ואינו דרך סבלנות:

א (א) מתר בעשיית מלאכה. דאף על גב דכתוב "משקה ושמחה יום טוב", (ב) מכל מקום לא קבלו עליהם לעשותו יום טובי, אכן אתר זה נהגו מעצמן באותה מקומות שלא לעשות 61: (ב) אין עושין 62, ועל ידי עכ"מ (ג) שרי 63: (ג) בכל מקום שלא לעשות. והקמטא (ג) מתר, ששקמה היא 64: (ד) סימן ברכה 65. בגון אם זורע אינו מקמיט [ב"י]. אכל הרא"ם כתב שאינו מקמיט 66, אכל אינו מקמיט 67 גם בן [מ"א]:

שער הציון

(כט) פרי חדש. ולא העסקתי דברי השי" דלדידה רש"י מחמיר באפן זה הסב"ר דשלח וצדוק, כי לענין דעמי אין להחמיר אחרי דהרמב"ם מעתיק בן הלה, וכן הרי"ן ושבל"ה לקט בשם רבנו גרשום והשלח וצדוק העתיק בן: (ל) עין בשערי תשובה בשם שבות יעקב: (ל) מן אביתם: (ל) משערי תשובה, עין עם: (א) גמרא: (ב) סגוראבוקס ושי"א. והוא הדין בשאין לו מה לאכל שרי לעשות מלאכה ולהפר בגדי חברו בשכר, דכל זה שקטה הוא 68 [נפמ"ג]: (א) ט"ז ושי"א. עוד כתב הפרימגדים, דכל דבר שיהיה בו הפסד שרי, דכל דבר שקטה סתם סתם פרימגד:¹

מילואים הלכות מנלה סימן תרצה תרצו המשך מעמוד קודם

שם (סי' מו) שאסור, כיון שיש בזה פירסום רב נראה בשעה"צ שם סי' ק, וכן כתב השערי תשובה (כאן סי' א) לענין עשיית מלאכה בפורים, ונשאר בצ"ע, ואם הנכרי בונה בקבלנות, כתב הרע"ת תורה (סי' א) בשם הזכור לאברהם, שמותר.

[שעה"צ סי' ב]

דָּכַל נָה שְׁמֵתָה הוּא לוי'.

5) אכן, גם בערב פסח אחר חצות, כתב במשנ"ב לעיל (סי' תסח סי' ק) שמי שאין לו מה לאכול מותר בעשיית מלאכה בשכר.

[משנ"ב סי' ג]

וּפְרָקְמֵטְיָא מְתָר, שְׁמֵתָה הוּא לוי'.

6) ומימי כתב הערוך השלחן (סי' ב) שהשם ארחותיו ימעט בישבת החנות, ויש יראי ה' שאין פותחים החנויות בפורים. אבל בתשעה באב עד חצות, במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, מבוואר בשריע לעיל (סי' תקנד סכ"ב) שאסור לעשות פרקמטיא ומשום שאין היתר של שמהה כמו בפורים.

[שעה"צ סי' ג]

דָּכַל דְּבִרְשִׁיקָה מְתָר בְּפּוּרִים.

7) אכן, גם בערב פסח אחר חצות, כתב במשנ"ב לעיל (סי' תסח סי' ק) שמוותר לעשות 'דבר האבד' כמו בחול המועד, וכן כתב בהגהות מוהרי"א אוולאי (על הלבוש, כאן סי' א) בשם הגאונים וראה שו"ע לעיל (סי' תקנד סכ"א) ובמשנ"ב שם (סי' מח).

[משנ"ב סי' ד]

סִימֵן בְּרִבְכָה רבו', שְׁאִינוּ מְרַנְיִים.

8) ולענין מי שעושה מלאכה בתשעה באב, שאינו רואה סימן ברכה, כתב לעיל (סי' תקנד סי' מט) שדואף אף במקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב, ואפילו לאחר חצות נראה שם פרטי דינים ובמג"א כאן סי' ב.

9) ולענין מי שעושה מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה, שמבוואר בשריע לעיל (סי' רנא סי' א) שאינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה, כתב במשנ"ב שם (סי' ב) שאף אם ירויח מאותה מלאכה, מיזם ופסידו במקום אחר. ולענין מי שעושה מלאכה בתשעה באב, כתב לעיל (סי' תקנד סי' ט) שאם הרויח מעות מאותה מלאכה, אינו רואה בהן סימן ברכה וראה מה שכתבנו לעיל (סי' שו סי' כג).

[ביהל ד"ה אין]

אָדָּל בְּלִילָה יַד הַגֵּן שְׂרֵי לְעִשׂוֹת¹⁰ וסו', מְקַמֵּיר פְּנֵה¹¹.

10) ובטעם הדבר כתב (משב"ז סי' א), שדין איסור מלאכה בפורים הוא כדיון האיסור בערב פסח במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, וכמו שבערב פסח אסור רק מהנץ החמה במבוואר במשנ"ב לעיל (סי' תסח סי' יא), כל שכן שאיסור עשיית מלאכה בפורים אסור רק מהנץ החמה. והשפת אמת (מגילה ה', ב ד"ה ורבי) ביאר, שכיון שדין משתה ושמחה לא נהג אלא ביום, שהרי כתוב (אסתר ט' כב) "ימי משתה ושמחה" וכמבוואר בשריע לעיל (סי' תרצה סי' א), דוא הדין איסור עשיית מלאכה אינו נהג אלא ביוב [שהרי כולם נאמרו יחד בפסוק "משתה ושמחה ויום טוב"]. וכן כתב המשך חכמה על מנילת אסתר (ט' ט ד"ה דע). ובטעם הדבר שהספר ותענית אסור לכל הדעות אף בלילה, ראה בספר מקראי קודש (פורים סי' מו הע' 2). וכתב שם (סי' מח הע' 1) שלדעת הפמ"ג, מותר לעשות מלאכה כליל פורים, ואפילו במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בלילה נראה שם בטעם הדבר.

11) ובטעם הדבר, ביאר בשו"ת חתם סופר (שם) על פי הסודי אבן מילחא ז', ב ד"ה סעודת) שכתב שכמו שלענין הספר ותענית האיסור

דעת בין איש לאשה [ראה שערי תשובה סי' ת]. ובעל הנעשה שליח של אשתו לתת משלוח מנות לחברתה, דעת הגר"ש אלישיב (יבבשו מפיחדו פורים פ"א אות לו) שמוותר הדבר, כיון שאין הוא השולח אלא אשתו. וכן חתן השולח לכלתו, דעתו (שם אות לח) שמוותר, אם כך הוא המנהג. אכן, עדיף שאמו תמסור לה את משלוח המנות.

[משנ"ב סי' כז]

הוּא הִנֵּךְ צְדָקָה⁶⁰.

60) ואף לטעם שאסור במשלוח מנות משום קירוב דעת בין איש לאשה כדלעיל, כתב הערוך השלחן (סי' ח) שכיון שהוא בדרך צדקה אין בזה משום קירוב הדעת.

[ביהל ד"ה או]

וְעֵין בְּפִרְיֵי קִנְיִים שְׁמֵפֶקֶק פְּנֵה⁶¹.

61) ולענין קריאת המנילה ושמחה ומתנות לאביונים בעיר שהיא ספק מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, ראה בשריע לעיל (סי' תרפח סי' ז) ובמשנ"ב שם (סי' י).

סימן תרצו

דיני הקפד ותענית ועשיית מלאכה בפורים

[משנ"ב סי' א]

לְעִשׂוֹתוֹ יוֹם־טוֹב וכו', בְּאִינָה מְקוֹמוֹת שְׁלֵא לְעִשׂוֹתוֹ.

1) ובטעם הדבר שלא קיבלו עליהם לעשותו יום טוב, ראה במגילת סתרים (להרי מליטא, אסתר ט' ט).

2) ולענין איסור עשיית מלאכה בערב פסח מהנץ החמה, במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, כתב לעיל (סי' תסח סי' יא) שאפילו בניהם אחריהם עד סוף כל הדורות אינם רשאים לעשות מלאכה משום "אל תטוש תורת אבך", ואפילו החרה אינה מועילה בזה.

[משנ"ב סי' ב]

אָץ עוֹשֵׁין³, וְעַל־יְדֵי עֲפוּ"ם שְׁרִי⁴.

3) וגר המלאכה שאסור לעשות בפורים, דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים סי' א) שהוא כמו בחול המועד, ואסור לכבס אם לא לצורך פורים, כדלהלן ברמ"א נראה שעה"צ (סי' ב).

ואם חל פורים בערב שבת ורוצה ליטול ציפורניו, כתב בשו"ת דברי מלביאל (ח"ה סי' רלו) שמוותר ליטולן, שהרי נטילת ציפורניים בערב שבת היא מצוה, וכל מלאכת מצוה מותרת בפורים, כדלהלן ברמ"א. אבל כשהל פורים בחול, כתב שם, שאסור ליטול ציפורניים, אלא אם כן הציפורניים נדולחו ויש לכלוך תחתיהן, ויש לחוש לחציצה בנטילת ידיים לטעוהה, או שמאוס לו לאכול כך. שמוותר, כיון שזה לצורך פורים. וכן להסתפר בפורים שחל בערב שבת, כתב הכף החיים (סי' יא) שיש מותרים להסתפר לכבוד שבת, והכן איש חי אוסר, ומי שצריך להסתפר לכבוד פורים, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פמ"ח אות ד) שמוותר לו להסתפר בפורים [נראה בשריע לעיל (סי' תסח סי' א-ב) ובמשנ"ב שם].

4) ובטעם הדבר שהותר על ידי נכרי, כתב לעיל (סי' תסח סי' ד) לענין עשיית מלאכה בערב פסח מחצות היום שהוא כיום טוב, שנהגו להתיר עשיית מלאכה על ידי נכרי, כיון שלא החמירו באמירה לנכרי כמו בחול המועד ויום טוב. ובטעם ההיתר לעשות מלאכה בתשעה באב על ידי נכרי, במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, כתב בביהל לעיל (סי' תקנד סכ"ב ד"ה על יד) כיון שאין בכך היסח הדעת מהאבלות. אכן, לבנות בנין בתשעה באב על ידי נכרי, כתב במשנ"ב

מילואים הלכות מגלה סימן תרצה תרצו המשן מעמוד קודם

וראה בטורי אבן שם מה החילוק בין משתה ושמחה וקריאת המגילה שמצוותה ביום ולא בלילה, לבין הספד ותענית ומלאכה שאיסורם אף בלילה. ולענין איסור עשיית מלאכה בתשעה באב במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, כתב במשניב לעיל (סי' תקנ"ד ס"ק מג) שאסור אף בלילה, כדי שלא להסיח דעת מהאבלות שנהגת גם בלילה. ולמעשה, דורה הגרי"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פמ"ח אות ג, הליכות ונהגות פורים) שהמנהג להתיר מלאכה בליל פורים,

הוא אף בלילה, הוא הדין לענין איסור עשיית מלאכה. ואף שהטור אבן כתב דבריו למאן דאמר שפורים אסור בעשיית מלאכה כיום טוב, ביאר הגר"צ פראנק (מקראי קודש פורים סי' מה) את דברי החתם סופר, שאף שמעיקר הדין פורים אינו כיום טוב ומותר בעשיית מלאכה, מימי במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, נהגו לעשותו כיום טוב [מה שאין כן לפמ"ג שאף שנהגו שלא לעשות מלאכה, לא נהגו לעשותו כיום טוב, וכמו בערב פסח כ"ל, וראה בבאור הגר"א (ס"ק ג),

הלכות מגלה סימן תרצו המשן מעמוד 324

כתב בספר פני ברוך (סי' כט סי"ט) שצריך להחליפם לכנדי שבת ואין צריך לקורעם כשלושעשר, שגם זה בכלל אבלות בפרהסיא, וכמו בשבת [וראה שם סכ"ג שאם מת בפורים קורעים ואחר כך מחליפין]. וכן אב"ל שיש לו חנות שפתוחה תמיד, כתב הדעת תורה שיותר לו לפתוחה בפורים, שגם זה בכלל אבלות בפרהסיא. מאידך, דעת הגרי"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פמ"ח אות טו) שאין לו לפתוחה בפורים אף אם בכל שנה פותחה בפורים, כיון שאין זה אבלות בפרהסיא וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק ג) לענין פתיחת חנויות בפורים].

ולענין דין האב"ל בסעודת פורים, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תרצה ס"ק ט).

ואבל שהתחיל לאכול סעודת פורים בחברת אנשים קודם השקיעה, והגיע צאת הכוכבים, דעת הגרי"ח קניבסקי (תורת המועדים ס"ק ח אות ו) שיכול להמשיך לאכול ואינו צריך להפסיק.

29) ולענין שמיעת כלי זמר לאב"ל [שלא בתוך השבעה] בסעודת פורים, דעת הגרי"ש אלישיב (תורת המועדים שם אות ה) שמותר לו ליהנות לשמוע כלי זמר משום שמחת פורים [וראה בספר דברי סופרים אבלות פמ"א אות י"ד שבתוך שלושים צ"ע אם מותר, וראה שם אות צ"א]. ולענין האם מותר לאב"ל לנגן בפורים בכלי זמר לשמח אחרים, כתב הכף החיים (ס"ק כו) שמותר, אם הוא לאחר שלושים על אביו ואמו או לאחר שבעה על שאר הקרובים [וראה בספר דברי סופרים שם פרטי דינים כזה].

(סי' תרע ס"ק יא). ובהלוותו של הגרי"מ פיינשטיין שהיתה בירושלים בפורים דמוקפים, הורה הגרי"ש אויערבך (הליכות שלמה פורים פייט ס"ל) שיתכנסו כל בני העיר להספידו וללוותו לבית עולמו כראוי לכבודו של גדול הדור, ללא שום שינוי עקב יום הפורים.

[משניב ס"ק ז]

אף הקצ"מ קריאה בצבור עדיף ט"פ (26).

26) וכמובאר בשע"צ לעיל (סי' תרפ"ז ס"ק ז).

[משניב ס"ק יא]

אב"ל תפלת מעשרים יתפלל בקיבוץ (27).

27) ובטעם הדבר שתפילת ערבית מתפלל האב"ל בביתו, כתב הפמ"ג (משניב ס"ק ב) כיון שמתפללים קצת מבעוד יום. והמחצה"ש (ס"ק ח) כתב, כיון שקודם תפילת ערבית עדיין לא חל פורים כל כך, משום כך נהגים עדיין דיני אבלות. וראה במשניב להלן (ס"ק טז) שבלילה לא נהגים כלל דיני אבלות, ובספר דעת תורה (ס"ד בהגה"ה מהגרי"ש שברורן שהאר"ך לבאר ענין זה.

[משניב ס"ק יב]

ובפ"ט בענין תפילת מעשרים וישיבה על-גבי קריאת פסוקי תורה, ומפ"ל מקום יראה למעט פמיני שמחה שעושין (28).

28) שהם דברים שבפרהסיא כמבואר במג"א (ס"ק ז). וראה בספר נטעי גבריאל (פורים פע"ז דע"י יב בשם הרע"ת קדושים) שאין צריך לישוב על גבי קרקע גם בביתו ביחידות, כיון שכרוב המקרים ישיבה על גבי קרקע היא בפרהסיא, וראה א"ר ס"ק ה). ולענין החלפת במדי האב"ל,

הלכות מגלה סימן תרצו המשן מעמוד קס

לבית הקברות. וראה פתחי תשובה (יו"ד סי' שמא ס"ק כא) שבאופן זה יש שנהגו שהאונן לא מתפלל עד אחר הקבורה (כמבואר בשו"ת נדע ביהודה (מהדורת סי' ריא). אבן, כתב בספר גשר החיים (ח"א פ"ח סי' ב אות כב) שמי"מ רשאי להחמיר על עצמו ולהתפלל, וכן אם חושש שיעבור זמן תפילה או קריאת שמע יתפלל ויקרא קריאת שמע].

[משניב ס"ק כד]

מ"מ פ"ש [מ"ג] וכו', סכ"א לה דאינו נוהג (45).

44) וכיון שאב"ל זה הוא חיוב והתייחדות לאתן, כתב החכמת אדם (מצבת משה אות א) שהוא הדין שהתירו לו לברך על הבשר היין, אף שאונן אינו מברך ברכת הנהנין כמבואר במשניב לעיל (סי' ע"א ס"ק ד).

45) ובפורים המשולש, שהמוקפים מקיימים סעודת פורים ביום ראשון

[משניב ס"ק כב]

דאינו נוהגין לאדם מנהג על-גבי (42).

42) ולענין האם יוצאים ידי חובת משלוח מנות כשהמקבל אינו רוצה לקבלו או מוחל ראה ברמ"א לעיל (סי' תרצה ס"ד) וכמשניב שם (ס"ק כד). וראה גשר החיים (ח"א פכ"א ס"ז אות ז).

[משניב ס"ק כג]

אונן נקרא, קל"מן שלא נקבר המת (43).

43) ובשיש בעיר חברה קדישא המטפלים בכל צרכי המת, כתב לעיל (סי' ע"א ס"ק ד) שמידי כשמסרו את כל הטיפול בצרכי המת ליהודים, חייב האונן בכל המצוות [וראה שם ובביה"ל (סי' ד"ה מ), פרטי דינים בזה]. ומשמע שהוא חייב בכל המצוות אפילו אם הולך ללוות את המת

הלכות מגלה סימן תרצו

מלאכה לעולם, דאלא אם הוא פגון של שמחה, כגון בית חתונה לבנו (ה) או אבונקאי של מלכים, דלפני: הגה ומתור לעשות כל מלאכת מצוה, כגון (ו) לכתב (ו) פסקי הלכות, וכן מתור לעשות אפלו מלאכות גמורות לצורך פורים (ת"ה סימן ק"ב): **ב** "אפלו במקום שנהגו, לא נהגו אלא ביום מקרא מגלה בלבד, אבל לאסור את של זה בזה (א) (ז) אינו מנהג: ג יום י"ד יום ט"ו אסורים (ז) (ח) בהקפד (ט) ותענית לכל אדם בכל מקום, ז' בין לבני כרבים שהם עושין ט"ו בלבד בין לבני עזרות שהם עושין י"ד בלבד. ה' תנשים מענות בהם, שפולן עונות באחת, ומטפחות, שפכות בף אל בף, אבל לא מקוננות, שתהא אחת מדברת וכלן עונות אחריה. נקבר המת, לא מענות ולא מקוננות*": ד "כל דברי אבילות נוהגים בהנהגה ופורים: הגה ומכל מקום (י) לך לבית הסקנת (ה) לשמע (יא) המגלה (הג"מ טו"ה ה' גמלה). ואם יוכל לאסוף מנן לבית לקרות המגלה עדיף טפי (מהר"ל). (יב) ויש אומרים שאין (ו) [א] אבילות נוהג בפורים, לא בי"ד ולא בט"ו (הרא"ש ומנהגים), וכן נוהגין, ואפלו אבילות יום ראשון נהגה מפני פורים (ד"ש). אבל (יג) דברים (ז) [א] שבעצמה נוהג, ואף על פי שאין נוהג אבילות בפורים. (יד) עולה לו (ט) למען שבקה ימי אבילות כמו שכתב, וכן פסק הרב בעצמו בסו"ר יורה דעה סימן ת"א: ה' אם חל פורים במצאיי שבת והאבל יושב בבית הכנסת פשפת במתחה, (טו) לא יצא משם עד שיתפלל תפלה ערבית וישמע קריאת מגלה, ולמחרת לא יצא (טז) מפתח ביתו:

ד כשתהא בתא שם בקרא אבדא וביד דתנע טייה פורים שפליטילקא ר' מהא דתני נב יוסף משמח' קלפ' שצמדים בתפילי, שם בקרא ז מ'מ'מ' דקרא טהא זמנא העניי שם ח משנה טו"ה מועד קטן (ד) ודן סלידי חם קניי שפפח ויקוננו פרנס סיל, קי"ח דעה סימן ת"א, עין שם ט' רמב"ם כקני יא טהלחט א"ל י' ח"מ

באר היטב

דפרקמטא קטר פנין ששמחה היא לו, ע"ש: (3) לכתב. ופשטי המקרא ואגרות שלום ומקורות חובותיו וכן כל דבר שא"צ עין גדול, מט"מ, ב"י, א"ח: (ג) אינו מנהג. ובפרט"ל ואבונקאי משמע דיש לנהג בן: (ד) בהקפד. ומקום שנהגו שביום ז' הולכין על הקבר לקונן אסור בפורים, אלא האבל לבדו ילך שם עם חזן א' ויאמר לו השפכה, ואפלו בערב פורים אסור לילך שם שלא יחשוב העולם שהאבל נפסק מתמת פורים, ר"ש הלוי סימן יג, כנה"ג: (ה) לשמע. ע"ש. דהא הרב"י פסק בס"ה שלא יצא מפתח ביתו, וא"כ ה"ל לכתב בלשון י"א וכו', מ"א: (ו) אבילות. כ"ח ורש"ל ופרישה שיערו שהתקנה להאבל, וכ"כ מהר"ל, וצ"ל שג"כ א"א דברי רמ"א. ונ"ל דה"ל בכלם חזין מעלית הסגל וישבחה ע"ג קרקע, כפי הבריות, ומכ"ש שאסור לקרוא כל מיני שבתה, מ"א: (ז) שבעצמה. והתפלל בביתו ואח"כ ילך לכה"כ לשמע מגלה, טו"ה, וכ"מ בלבוש; מיהו משמע בסו"ר דבשחרית הולך לכה"כ לתפלה, עין ב"ר סימן שצג, מ"א. וכתב הש"ו: ונ"ל פנין דאין אבילות בפורים בפרטא אין לקרות בבית הכנסת כפי"ש קדם ברכו לילך נגד האבל, דאין להזכיר שם אבל בפרטא, אלא ילך לכה"כ בלא קריאה, עכ"ל: (ט) למען. אפלו טח בפורים, מ"א:

שערי תשובה

[ד] הקפד. עין ב"ר"י בשם בית יחזקיה דה"ה שאסור בהנהגה, וע"ש ש"ש הנשים מענות דמים אסורים לבנות ולקונן על פת שיש בהן נשים שמת. מיהו אין למחות ביום טוב כו', ע"ש: [ו] אבילות. ע"ש. וכן ע"ש מ"ו יוסף קנבי סימן ו' שהאריה. ובר"י כ' וצ"ל ש' קמ"ש הבי"ד בירד שלא להתפלל, דהתלכה דברי' תפיל באבל, וכן תפלת בעל בית ידו וכו' פשט הפנהג בבריות אלו וכן הוציאו בל"ח למעשה, ע"ש. וצ"ל פד"א פורים מ"ט ק"ש השפ"י: [ז] שבעצמה. עכ"ה"ש ק"ש הש"ו שאין לקרוא לילך נגד האבל, וכן פ"ר פורים, ר"ש הלוי סימן יג, כנה"ג: (ה) לשמע. ע"ש. דהא הרב"י פסק בס"ה שלא יצא מפתח ביתו, וא"כ ה"ל לכתב בלשון י"א וכו', מ"א: (ו) אבילות. כ"ח ורש"ל ופרישה שיערו שהתקנה להאבל, וכ"כ מהר"ל, וצ"ל שג"כ א"א דברי רמ"א. ונ"ל דה"ל בכלם חזין מעלית הסגל וישבחה ע"ג קרקע, כפי הבריות, ומכ"ש שאסור לקרוא כל מיני שבתה, מ"א: (ז) שבעצמה. והתפלל בביתו ואח"כ ילך לכה"כ לשמע מגלה, טו"ה, וכ"מ בלבוש; מיהו משמע בסו"ר דבשחרית הולך לכה"כ לתפלה, עין ב"ר סימן שצג, מ"א. וכתב הש"ו: ונ"ל פנין דאין אבילות בפורים בפרטא אין לקרות בבית הכנסת כפי"ש קדם ברכו לילך נגד האבל, דאין להזכיר שם אבל בפרטא, אלא ילך לכה"כ בלא קריאה, עכ"ל: (ט) למען. אפלו טח בפורים, מ"א:

משנה ברורה

המגלה בבית הכנסת: אם אין שם אחר שיוצא לקרות פל"ך בנקודות ובטעמים ובקדוה האותיות, טוב יותר שינקאנה האבל, כמו שפ"ת ב"ר יחזקיה דה"ה לענין להתפלל בשפחות ונמים טובים: (יג) דברים שבעצמה נוהג. הגה ט"ו פ"ת דה"לכה מביתו לתפלה אסור גם לרצה ז', ולא מקרי זה פרוקטא, ולא מנכר שעושה פן משום אבילות. ובמקום אבילות פ"ת דמשמע בסו"ר דבשחרית הולך לבית הכנסת להתפלל. וע"ז בפרי"קגדים שכתב דהתפלל להתנהג פן לא התפלה. וכן פ"ת בג"ר דה"ה דבשחרית הולך לתפלה בבית הכנסת: (יד) עולה לו למען שבכה. אפלו (יז) מת בפורים: ה' יצא משם וכו'. דין זה פ"ת בה"ה הרוקח, ובמקומו ה"ו אוכלין סעודה שלישית קדם מנחה, לכן קאמר דבבואי להתפלל מנחה לא יצא משם, (י"ג) אבל לדין צריך לילך לביתו אחר מנחה לאכל סעודה שלישית, ובלילה יתפלל מערב ויקרא המגלה בביתו אם יש לו מנח, (י"ד) ואם לאו ילך לבית הכנסת פעור יום ויהיה שם לתפלה וקריאת המגלה: (טו) מפתח ביתו. ודק לשמע מקרא מגלה אם אין לו מנח בביתו, וכנ"ל. והנה המספר שהעתיק דברי הרוקח, אזיל לשיטתו בעצ"ה ד דאבילות נוהג בפורים, אבל כבר כתב הרמ"א לעיל דאין נוהגין בהפסקים דאין אבילות נוהג בפורים, ולפי זה, אפלו אם יש לו מנח בביתו (טו) הולך לבית הכנסת לשמע מקרא מגלה בעצמו ונלצאת מפתח ביתו לעניני רשות, משמע מפורי"קגדים

(ה) או אבונקאי של מלכים¹¹⁸. שצ"ע לצי"ל להסתופף בצלו: (ו) פסקי הלכות. ופשטי (ז) המקרא¹¹⁹ ואגרות שלום ומקורות חובותיו¹²⁰, וכן כל דבר שאין צריך עיון גדול. וכתב בסו"ר צמותי שמים, דמכל מקום יש לקרוא שלא ימשיך בה והבטל משמחת פורים. מגלה מתור לכתב (ה) בפורים¹²¹: **ב** (ז) אינו מנהג. ויש (ז) מקמירין בנה"ג¹²², ונראה (ז) דמ"ה אורח המקום¹²³: **ג** (ח) בהקפד¹²⁴. ומקום שנהגו שביום שביעי הולכים על הקבר לקונן¹²⁵, (ט) אסור בפורים, אלא האבל לבדו ילך לשם עם חזן אחר¹²⁶ ויאמר לו השפכה¹²⁷. ואפלו בערב פורים לא ילך לשם, שלא יחשוב העולם שהאבל נפסק מתמת פורים¹²⁸. ולענין מענינת חלומים¹²⁹, עין לעיל בסימן תרצה סעיף ב בהג"ה ובמשנה ברורה שם. ודין שלמירי"חם בפניו, עין ב"ר יחזקיה דה"ה סימן ת"א¹³⁰: **ד** (י) ילך לבית הכנסת לשמע וכו'. ומה שכתב בסעיף ה בסופו דלמחרת לא יצא מפתח ביתו, (ט) מירי פשיש לו מנח בביתו, אף דבעלמא קריאה בצבור עדיף טפי¹³¹: (יא) המגלה. אבל תפלת מעריב יתפלל בביתו¹³²: (יב) ויש אומרים שאין וכו', וכן נוהגין. אף שהב"ח ועוד אחרונים פ"תו שבמקום היה המנהג להתפלל, אבל כבר פ"ת בשערי תשובה בשם כמה אחרונים להקל ולשון פשט המנהג במדינות אלו, ובפ"ט בענין תלצית מעצלים ולישיבה על גבי קרקע¹³³: (י"ג) גובהאין להתמיר, ומכל מקום יראה (יא) למעט במינו שמחה שעושים¹³⁴. פ"ת בתשובה בנ"ע עולם סימן לה לענין לקרות האבל

שער הציור

(ד) פורקים: (ה) פרימגדים בשם ירושלמי: (ו) עין באר היטב: (ז) פי אף פורים גופא פליי זה מדינא מנהג המקום, וכ"ל שפ"ן בנה דאין להחמיר פל"כ: (ח) מנח אברתם: (ט) מנח אברתם: (י) מנח אברתם: (יא) עין פ"ת אברתם שקבת דאסור לקרוא כל מיני שמחה, אבל באליה רבה פקפק על דבריו, ונעתיקו ה"ה דה"ה להלכה: (י"ב) מנח אברתם: (י"ג) מנח אברתם: (י"ד) מנח אברתם: (ט"ו) מנח אברתם:

(ז) פורקים: (ח) מנח אברתם: (ט) מנח אברתם: (י) מנח אברתם: (יא) עין פ"ת אברתם שקבת דאסור לקרוא כל מיני שמחה, אבל באליה רבה פקפק על דבריו, ונעתיקו ה"ה דה"ה להלכה: (י"ב) מנח אברתם: (י"ג) מנח אברתם: (י"ד) מנח אברתם: (ט"ו) מנח אברתם:

הלכות מגלה סימן תרצו

ביאורים ומוספים

שכתבו, יטוב שלא לעשות מלאכה מחצות היום ואילך ולפחות ממזמן מנחה קטנה, וכן דעת הגר"ש אויערבך (משניב ביצחק יקרא ס"ז), וכן דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש שם) שטוב להימנע ממלאכה מחצות היום ואילך, כדי שיהיה פנוי לקיים את מצוות היום.

[משניב ס"ק ח]

בקה"ק (18) וכו', על הקבר לקונן (19) וכו', עם סגן אָמְדוּ (20) יאמר לו השפכה (21) וכו', שהאבלות נפסק בפתיים (22).

(18) ולענין איסור הספד בליל פורים, ראה מה שכתבנו בביה"ל לעיל (ס"א ד"ה אין).

ולענין שמיעת הספד בקלטה, וכן אמירת דברי צער, ראה מה שכתבנו לעיל (ס"י תרע ס"ק ב) לענין חנוכה.

(19) אבל ללכת לקבר להתפלל כמנהגו [ראה גשר החיים ח"א פכ"ט אות ג], משמע בשו"ת מהר"ש הלוי (שהוא מקור דברי המג"א, הובא בספר פני ברוך קונטרס אהל חנה עמ' תקה) שיותר אפילו בפורים, ואין להקפיד אלא שלא לקונן שם (דברי סופרים אבילות ס"י תא ס"ק ב, וראה גשר החיים שם אות ה).

(20) אכן, עיקר תקנת הוכרת נשמות ותפילת 'אל מלא רחמים' [דהיינו השכבה], כתב הגשר החיים (שם פלא"א אות ב ס"ק ו) שהיא בעיבור, אלא שגם יחיד יכול לאומרה, וכן מי שהוא בבית הקברות ואין לו מנין, יכול לאומרה ביחיד [וראה להלן].

(21) ואף שכתב הרמ"א לעיל (ס"י רפ"ד ס"ז) שאין מזכירים נשמות המתים בימים שאין אימרים בהם תחנון, כתב הגשר החיים (שם פכ"ט אות ה) שאפשר שדעת המג"א שהיינו דוקא בעיבור, אבל ביחיד מותר לאומרה, שאינה אלא תפילה [וסיים שם, שכבר נהגו שאין אומרים 'השכבה' אפילו ביחיד, לא בפורים ולא בשאר ימים שאין אומרים בהם תחנון, וראה שם (פלא"א אות ג), ובספר פני ברוך קונטרס אהל חנה הערות הגר"ש דבליצקי אות טו].

(22) מקור דבריו הוא תשובות מהר"ש הלוי (שם), ומבואר שם שהיה מנהגם שהנשים הולכות לקבר ביום השביעי של האבלות ומקוננות שם, וכתב, שאם חל יום השביעי של האבלות בפורים, לא ילכו המקוננות לקבר בערב פורים [אף שערב פורים מותר בהספד כמבואר לעיל (ס"י תרפו ס"ק א)]. כיון שיחשבו שפורים מבטל את השבעה [וראה בספר פני ברוך קונטרס אהל חנה הערות הגר"ש פ"א אות טו].

[משניב ס"ק ט]

וְתַעֲנֵן (23). ולענין פְּצִיטָה לַחֲלוּם (24) וכו', וְדִין פְּלִמְדֵי־תַחֲסֵם בְּפָנָיו, צִנֵּן בְּיֹדָהּ וְדָעָה סִימָן ח"א (25).

(23) ואם נזרו תענית על הציבור בפורים, כתב לעיל (ס"י ת"ח ס"ק ג) שאין הגזירה חלה ואין צריכים להתענות, אכן, אם נזרו תענית על הציבור שני חמישי ושני משום מיעוט גשמים וכו' [ראה שו"ע לעיל ס"י תקעה], ולא העלו בדעתם שיהול פורים באחד מן הימים הללו, כתב שם (ס"ק ה) שכיון שהתחילו כבר להתענות, צריכים להתענות ולהשלים גם בפורים [וראה שו"ע לעיל (ס"י תקעב ס"ב) ובמשניב (ס"ק ד)]. ולענין תענית יחיד, ראה שו"ע לעיל (ס"י תקע ו-תקעח).

(24) ומי שהתענה תענית חלום בפורים, כתב לעיל (ס"י רפ"ח ס"ק ט) שצריך להתענות על כך לאחר פורים [וראה ברמ"א שם (ס"ד)].

(25) שכתב שם השו"ע (ס"ה) שלתלמיד חכם בפניו מענות ומקוננות כדרך בחול, ופרטי דינים בזה, ראה מה שכתבנו בשערי צדק לעיל **המשך במילואים עמוד 139**

[משניב ס"ק ה]

או אֶבְרָהָם יִשְׁלַח מַלְאָכָיו (12).

(12) ובניית בית כנסת או שאר דבר מצוה, כתב הכף החיים (ס"ק ד) שמתרת.

[משניב ס"ק ו]

וּפְּשָׁטֵי הַמַּקְרָא (13) וכו', וּמִקְרַת חוֹבוֹתָיו (14) וכו', מְגִלָּה מִתָּר לְכַתֵּב בְּפִרְיָם (15).

(13) ובטעם הדבר שיותר לכתוב פסקי הלכות ופשטי המקרא, כתב הבית יוסף בשם האורחות חיים מפני שאדם שמח בהם, שנאמר (תהלים י"ט ט) "פקודי ה' ישרים משמחי לב", וראה בשו"ת התם סופר (א"ח ס"י קפה) שכתב בפורים תשובה בפלפול וז"ל "ולדיוות אמרותיו חביבים עלי אמרתי להשתעשע בהם היום יום שמחתינו ותהי' לי למשיבת נפשי".

(14) וכן בחול המועד, מבואר בשו"ע לעיל (ס"י תקמה ס"ד-ה) שיותר לכתוב אגרת שלום ומזכרת חובותיו [אכן הרמ"א שם (ס"ה) אסר לכתוב שאילת שלום]. ובטעם הדבר ראה במשניב שם (ס"ק י ח ו-ל). ולענין כתיבה לצורך משא ומתן, ראה בביה"ל שם (ד"ה ואפ"ל).

ומה שכתב הרמ"א שיותר לעשות מלאכות גמורות לצורך פורים, ביאר הערוך השלחן (ס"ב) שההיתר הוא אפילו מלאכות שהיה יכול לעשותן קודם פורים.

(15) ובטעם הדבר כתב בשו"ת תרומת הדשן (ס"י ק"ב), כיון שהמגילה היא עיקר מצות פורים, לכן כתיבתה נחשבת למלאכת שמחה יותר מכל המלאכות שעושים לשמחת תחבולות. [וראה בספר מקראי קודש (פורים ס"י מט ע"ג 2) אם אפשר לכתובה שלא לצורך פורים].

[משניב ס"ק ז]

וְיֵשׁ בְּתַמִּירֵין פְּנֵיהֶן (16), וְנִדְאָה דְתַלְוֵי בְּמִנְהַג אוֹתוֹ הַמְּקוֹס (17).

(16) ומקומות המסופקים אם הם מוקפים חומה מימות יהושע בן נון, שמבואר בשו"ע לעיל (ס"י תרפ"ח ס"ד) ובמשניב שם (ס"ק י) שקוראים בהם את המגילה בי"ד וט"ו וכן נהגים בשני הימים שמחה ומתנות לאביונים, כתב הכף החיים (ס"ק טו) שמהגמי במגילה (ה, ב) משום שהמנהג לאסור בהם מלאכה בשני הימים [ולענין משלוח מנות, ראה בביה"ל לעיל (ס"י תרצה ס"ד ד"ה או)]. אכן, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פמ"ח אות ג) שאין נוהגים בהם איסור עשיית מלאכה אלא בי"ד.

(17) ובפורים המשולש, שקוראים את המגילה גם בירושלים בי"ד שהוא ערב שבת, דעת הגר"ש אלישיב (הליכות והנהגות פורים, אשרי האיש שם פמ"ט אות ד) שהמנהג הוא שלא לעשות מלאכה רק מה שנצרך לכבוד שבת, וכן כתב הכף החיים (ס"י תרפ"ח ס"ק מט) שנכון להחמיר ולא לעשות מלאכה בי"ד, שמא יבואו לטעות ולעשות מלאכה גם בט"ו שחל בערב שבת [וראה בפמ"ג א"א ס"ק ב ומשניב שם ס"ק א] שבפורים המשולש מותר לעשות מלאכה בי"ד אף שקוראים בו את המגילה, וראה בספר פורים המשולש (פ"ב הע' ע"ד).

ולענין עשיית מלאכה בפורים המשולש ביום ט"ו [שהוא יום ראשון] שהוא יום משתה ומשחה כמבואר בשו"ע לעיל (ס"י תרפ"ח ס"ז), כתב בספר פורים המשולש (פ"ח ס"ג) שכיון שלא מצינו בשום פוסק או ממסדרי המנהגים לאסור, יש להתיר לעשות כל המלאכות ביום זה, אכן כתב שם (הע' כו) שראה כחז מהבר"צ [וראה שם פ"ב הע' ע"ד, שהוא הבר"צ של הספרדים] משנת תרפ"ז

מילואים הלכות מנגלה סימן תרצה תרצו המשן מעמוד קודם

וראה בסורי אבן שם מה החילוק בין משתה ושמתה וקריאת המגילה אבן כתב דבריו למאן דאמר שפורים אסור בעשיית מלאכה כיום טוב, ביאר הגר"צ פראנק (מקראי קודש פורים סי' מה) את דברי החתם סופר, שאף שמעיקר הדין פורים אינו כיום טוב ומותר בעשיית מלאכה, מימ במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, נהגו לעשות כיום טוב (מה שאין כן לפניו שאף שנהגו שלא לעשות מלאכה, לא נהגו לעשותו כיום טוב, וכמו בערב פסח כ"ל, וראה בבאור הגר"א (סי' א).

וראה בסורי אבן שם מה החילוק בין משתה ושמתה וקריאת המגילה אבן כתב דבריו למאן דאמר שפורים אסור בעשיית מלאכה כיום טוב, ביאר הגר"צ פראנק (מקראי קודש פורים סי' מה) את דברי החתם סופר, שאף שמעיקר הדין פורים אינו כיום טוב ומותר בעשיית מלאכה, מימ במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, נהגו לעשות כיום טוב (מה שאין כן לפניו שאף שנהגו שלא לעשות מלאכה, לא נהגו לעשותו כיום טוב, וכמו בערב פסח כ"ל, וראה בבאור הגר"א (סי' א).

הלכות מנגלה סימן תרצה המשן מעמוד 324

כתב בספר פני ברוך (סי' כט סי' ט) שצריך להחליפם לבגדי שבת ואין צורך לקורעם כשלושם, שגם זה בכלל אבלות בפרהסיא, וכמו בשבת (וראה שם סי' שאם מת בפורים קורעים ואחר כך מהליפיהם).

וכן אב"ל שיש לו חנות שפתוחה תמיד, כתב הדעת תורה שמתור לו לפותחה בפורים, שגם זה בכלל אבלות בפרהסיא. מאידך, דעת הגרי"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פמ"ח אות ט) שאין לו לפותחה בפורים אף אם בכל שנה פותחה בפורים, כיון שאין זה אבלות בפרהסיא (וראה מה שכתבנו לעיל (סי' א) לענין פתיחת חנויות בפורים).

ולענין דין האב"ל בסעודת פורים, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תרצה סי' ט).

ואב"ל שהתחיל לאכול סעודת פורים בחברת אנשים קודם השקיעה, הגיעה צאת הסוכבים, דעת הגרי"ח קניבסקי (תורת המועדים סי' ח אות ו) שיכול להמשיך לאכול ואינו צריך להפסיק.

29) ולענין שמיעת כלי זמר לאב"ל (שלא בתוך השכונת) בסעודת פורים, דעת הגרי"ש אלישיב (תורת המועדים שם אות ה) שמתור לו ליהנות ולשמע כלי זמר משום שמחת פורים (וראה בספר דברי סופרים אבלות פמ"א אות יז-יח שבתוך שלושים צ"ע אם מותר, וראה שם אות צא). ולענין האם מותר לאב"ל לנגן בפורים בכלי זמר לשמח אחרים, כתב הכף הודים (סי' כו) שמתור, אם הוא לאחר שלושים על אב"ל ואינו או לאחר שבעה על שאר הקרובים (וראה בספר דברי סופרים שם פרטי דינים בזה).

(סי' תרע סי' יא) ובהלכותיו של הגרי"מ פיינשטיין שהתנה בירושלים בפורים דמוקפים, הורה הגרי"ש אייערבך (הלכות שלמה פורים פ"ט סי' ל) שיתכנסו כל בני העיר להספידו וללוותו לבית עלמנו כראוי לכבודו של גדול העיר, ללא שום שינוי עקב יום הפורים.

(משניב סי' יז)

אף דב'עלמא קריאה בצבור צדיך ט"פ²⁶.

26) וכמבואר בשע"צ לעיל (סי' תרפז סי' ח).

(משניב סי' יא)

אב"ל תפלת מצריב יתפלל בקי"ת²⁷.

27) ובטעם הורה שתפילת ערבית מתפלל האב"ל בביתו, כתב הפמ"א (משניב סי' ב) כיון שמתפללים קצת מבעוד יום. והמחצה"ש (סי' ה) כתב, כיון שקודם תפילת ערבית עדיין לא חל פורים כל כך, משום כך טהנים עדיין דיני אבלות. וראה במשניב להלן (סי' טו) שבבליזה לא נהגים כלל דיני אבלות, ובספר דעת תורה (סי' ב) בהגדה מהגרי"ש שברון שהאריך לבאר ענין זה.

(משניב סי' יב)

ובכ"ט פ'ענין חליצה מנעלים וישיבה על-גבי קרקע²⁸ וכו', ומק"ל מקום קראה למעט פמ"י שמק"ה שעושי²⁹.

28) שהם דברים שבפרהסיא כמבואר במג"א (סי' ז). (וראה בספר נטעי גבויאל (פורים פמ"ז הע"י יב בשם הדעת קדושים) שאין צריך לישוב על גבי קרקע גם בביתו ביחודות, כיון שברוב המקרים ישיבה על גבי קרקע היא בפרהסיא, וראה א"ר סי' ה). ולענין החלפת בגדי האב"ל,

הלכות מנגלה סימן תרצה המשן מעמוד קסג

לבית הקברות. וראה פתחי תשובה (י"ד סי' שמא סי' כא) שבאופן זה יש שנתנו שהאמת לא מתפלל עד אחר הקבורה (כמבואר בשו"ת נדע ביהודה (מהדורת סי' ריא). אכן, כתב בספר גשר החיים (ח"א פ"ח סי' א אות כב) שמימי רשאי להחמיר על עצמו ולהתפלל, וכן אם חושש שיעבוד זמן תפילה או קריאת שמע יתפלל ויקרא קריאת שמע.

(משניב סי' ק)

מסר בכ"ש ו'י' (44) וכו', סבי"א לה דאינו נהג⁴⁶.

44) וכיון שאב"ל זו היא חיוב התורה לאונן, כתב החכמת אדם (מצבת משה אות א) שהוא הדין שהתירו לו לברך על הבשר והיין, אף שאונן אינו מברך ברכת הנהנין כמבואר במשניב לעיל (סי' עא סי' ד). 45) ובפורים המשולש, שהמוקפים מוקימים סעודת פורים ביום ראשון

(משניב סי' כב)

דאין נותנין לאדם פתנה על-פ'תו⁴².

42) ולענין האם יוצאים ידי חובת משלוח מנות כשהמקבל אינו רוצה לקבלו או מחל ראה ברמ"א לעיל (סי' תרצה סי' ד) ובמשניב שם (סי' כד). וראה גשר החיים (ח"א פמ"א סי' אות ט).

(משניב סי' כג)

אונן נקרא, כל-ימן שלא נקפר המח⁴³.

43) וכשיש בעיר חב"א קדישא המטפלים בכל צרכי המת, כתב לעיל (סי' עא סי' ד) שמיד כשמסור את כל הטיפול בצרכי המת לידיהם, חייב האתן בכל המצוות (וראה שם ובביה"ל (סי' א) ד"ה מ), פרטי דינים בזה, ומשמע שהוא חייב בכל המצוות אפילו אם העלך ללוות את המת

הלכות מגלה סימן תרצו

באר הגולה קסג

כ טור דשם הרי"ם מריבבנדורג וכן קתבו שאר פוסקים במקום ל אחרות חיים מן השבת בשק"א, וסיים רבננינים אלו הולכים בקום לקהל, דמדינתם הם

ו י"ג מי שאומר (יז) שהאבל (יה) חייב לשלח (ט) מנות: הגה (יט) אכל אין שולחין לאבל (כ) כל י"ב חז"ל (מהרי"ל), (כא) וכמו שכתבאר ב"ר ה"דעה סימן שפה, עין שם. ואם אין בעיר אלא האבל עם אחר, חייב לשלח לאבל כדי לקיים משלוח מנות, (כב) אלא אם כן קהל האבל על קנתו (מהרי"ם): ז ליש מי שאומר (כג) שאונן (כד) מתיר בכשר ונין, ולא אתי עשה דניחוד דאבלות ודחי עשה דרפנים דאורייתא, דלשמה בפורים דברי קבלה ניהו שהם דברי תורה: הגה (כה) וכל שכן שחייב במקרא מגלה והפלה וקריאת שמע. ונראה לי דזקא (י) [נ] פלגה אף על פי שמתו משל לפניו, אבל ביום שרצוה לקברו, (כו) קבורת מתו (יא) קודם, כמו שכתבאר לעיל סימן תרפ"ו ע"פ כ, ולכן קורא ומתפלל (כז) אחר-כך, ולא עדיף מיום טוב ושבת, כמו שכתבאר לעיל סימן ע"א, כן נראה לי: ח (כה) מתיר (יז) ויין לישא אשה בפורים:

שערי תשובה

דהיה כשחל טעון פורים בע"ש אין לקולא גיכ: [נ] פלגה. עה"ט. ועין מ"ש ב"ר אפרים על דבר שיש וסגורא קנה, ועין בא"ר דמכ"ש פ"ל ש"ו דאמר: [יז] לישא. עה"ט. ועין פ"ח שכתב ג"כ שלא לישא בפורים, וקבר"י כתב בשם מופת דדור מ"ה יתכן הפתח ז"ל, עם היותו תלמיד הפריש הורה להמיר לישא בפורים סודותא השי"ע, וכן קשט הפתח בקדושת אלו:

ע"י דמיר לשלח לו מעוה, ולא גרע בעדקה, מ"א, ע"ש: (י) בלילה. עמ"א שהגלה הפלגה עכ"פ לא יאכל בשר, ומ"ש ויגיל דוקא בלילה וכ"פ קא"י אפגלה, ע"ש: (יא) קודם. עמ"ש סימן תרפ"ו ויין הולקין, וכן נזקקין לקברו אחר יציאת בהכ"ט, ומ"מ ב"ל דלא גיט הפלין דאקרי פאר, מ"א, ע"ש: (יז) לישא.

באר היטב

(ט) מנות. אפלו תוף שכבה, מיהו לא לשלח מיני פסוקים שהם עשויים לשמחה, ס"ח תשי"ג, ומט"מ פתב שאין שולחין לאבל אפלו חבר שאינו לשמחה, וכ"מ מדברי רמ"א. והכנה"ג כתב דאבל פטור משלוח מנות תוף שכבה ואחר שכבה לשלח בעצמה לא מקריבין או לא מקצעים, ופשוט הוא דאם האבל הוא ע"י דמיר לשלח לו מעוה, ולא גרע בעדקה, מ"א, ע"ש: (י) בלילה. עמ"א שהגלה הפלגה עכ"פ לא יאכל בשר, ומ"ש ויגיל דוקא בלילה וכ"פ קא"י אפגלה, ע"ש: (יא) קודם. עמ"ש סימן תרפ"ו ויין הולקין, וכן נזקקין לקברו אחר יציאת בהכ"ט, ומ"מ ב"ל דלא גיט הפלין דאקרי פאר, מ"א, ע"ש: (יז) לישא.

משנה ברורה

מצות שמחת היום דחיינן את העשה דאבלות והפרטוה בכשר ונין, כדבא"י אין ראוי לפטור פלילה ממקרא מגלה וישאר מצות פיון שאין צריך לקברו אז, ודומה לאונן בליל יום טוב שני דהרבה פוסקים חייבוהו במצות מטעם זה. אבל יש לפקפק על זה: אחר, דליל יום טוב שני גופא יש דעות בפוסקים, ועוד, דשם על-כ"פ פנים יום טוב הוא, ולכך אין חל האנינות מחמת שאין צריך לקברו פלילה, מה שאין כן בפורים דעקר שמחה ביום הוא, ובלילה ד"מא לשאר לילה של חל, דבבבא חל אצטיות אף שאין צריך לקברו, ולכן פתב (כח) דברך-החיים דבבבא י"ד ישמע קריאת המגלה מאחר: (כו) קבורת מתו קודם כמו שכתבאר וכו'. רוצה לומר, דשם מוכח דלאו דוקא מת-מטעם קודם לקריאת המגלה, דהוא הדין כל מת שאין לו קוברין כדי צרכי, הפוגע בו קוברו תחלה ואחר-כך קורא. והנה באמת כבר פתב שם המגן-אברהם דהרבה פוסקים ח"ל קיין על זה וקבינא להו דבבא מת קריאת המגלה קודם לקבורתו⁴⁶¹, וכן נזקקין לקברו אחר יציאת בית-הסנסת: והקשה המגן-אברהם, דהא טינח באנשים אחרים, אבל האונן אף הוא חייב בקריאת המגלה, הלא הוא פטור מקל המצות, ואין צורך במה ששמע בעבור אחרים שאין לא קנה חייב כלל? (כט) ועל-פ"ן מסיק המגן-אברהם, דאף על-פי ששמע הקריאה בעבור (ל) הקריאה שנית אחר שפקדו המת, ולענין קריאת שמע ותפלה (לא) הוא פטור אונן בימות החל, דקדם הקבורה הוא פטור, ולאחר הקבורה, עין לעיל בסימן ע"א במשנה ברורה ע"פ קטן ד שם מבאר כל הפירושים. ולענין תפילין, דעת (לג) פמה אחרונים דלא גיט⁴⁶², וכדלעיל בסימן לח ע"פ ה: (כז) אחר-כך. רוצה לומר, אבל קודם הקבורה הוא פטור מזה, ולזה מסיים ולא עדיף משבת יום-טוב, (לג) והינה ביום טוב שני פשוטו, וכן בשבת פשוטו שיש על התחום לצרכי הקבורה, הוא פטור אז מכל המצות, וכל שכן פ"א: ח (כה) מתיר לישא וכו'. ולא דמי לחת, דכתיב "ושמחת בתוך" ולא באשקה, מה שאין כן בפורים. והמגן-אברהם פתב דיעשה חתפה ביום י"ג⁴⁶³ והספודת פערב, ועין בפערי-השכיבה שפתב שבמדינות אלו פשוט המנהג להמיר כדעת השולחן-ערוך⁴⁶⁴,

שער הציור

(ט) שם, וכן פתב דנדר-החיים: (ח) אי אתמי בחל: נאי אתרמי במצו"א שבת ילך לבית-הנסת מעדור יום, כמ"ל [בסעף-קטן טו]: (י) כן מוכח מדברי הר"א ומדכ"י ותשיבת טר"י גרונא, דהא חייבוהו מטעם דהא חייב לכל המצות, ואף הוף שבעה בכלל: (יט) מגן-אברהם ושי"א: (כ) זן מוכח מרמ"א וכן פתבי האלה נהן ותיאחדם: (כא) מגן-אברהם ושי"א: (כב) הגר"א ושי"א: (כג) מגן-אברהם: (כד) דנדר-החיים: (כה) שם: (ס) הגר"א: (סא) וכן פתבו אליה רבה ושי"א: (סב) עוד פתב שם דבשר ויין מיר גם כט"ו, ועין על זה פרי-מגרים, ולא מצאתי, וד"נא נראה גס"ן דאסור, ולא ע"פ מל"ל י"ד ומצוה לשמח קצת וטבל מיום לא דחין על-ידי המצוה דאנינות, והוא הדין כט"ו, ואפשר דכונתו לקפין קוראין כט"ו ביום שמחה הוא להם: (כט) אף דלכא"פ הוא סנספך האפשר דרצא פמה שקרא כבר, ומי שרצוה להקמיר על עצמו רשאי, אבל באמת גם שם רב הפוסקים אין סבורין כן, כמו שכתב בסימן ע"א, עין שם במשנה ברורה, וגם בעניניו האלה רבה ונדר-החיים ותיאחדם סוכרין דקראשה שנית: (ל) הלא קראה ותיאחדם: (לא) מגן-אברהם ואלה רבה: (לב) מגן-אברהם ונדר-החיים ותיאחדם. אכן האלה רבה סוכר דע"פ להית, ותפריי מגדים כתב דע"פ עין לרנא: (לג) מגן-אברהם:

הַלְבוּת מְגִלָּה סִימָן תרצו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק טו]

וְיִקְרָא הַמְגִלָּה בְּבֵיתוֹ⁽³⁰⁾ וכו', הַאֲפִלּוּ בְּיָוֵם ט"ו אֵינוֹ צָרִיךְ⁽³¹⁾ וכו', אֵין אֹמְרִים צִדוּק־הַדִּין⁽³²⁾.

30 ולענין חליצת המנעלים וישיבה על גבי קרקע בלילה, כתב הגר"ש שברחוק (דעת תורה בהגיה על סיד) שדעת הגר"ד יונגרויז שבליילה נהג כל דיני אבלות ודעת הגר"ש אויערבך שאין חילוק בין היום ללילה, על כל פנים לענין חליצת המנעלים וישיבה על גבי קרקע.

31 ולענין אבלות בפורים המשולש ביום ראשון שהוא ט"ז אדר, כתב הגר"ש אויערבך (פורים המשולש פ"ח הע' מד) שדינו ממש כמו פורים, והוא יום משונה ושמחה ואין נהג בו אבלות. מאידך, הגר"ש אלישיב כתב (שם הע' מה ובקובץ תשובות ח"א סי' סט) שנהג בו אבלות, וכן כתב הגר"צ אבא שאול (שם ובשו"ת אור לציון ח"א סי' מט). וראה בספר פורים המשולש שם עוד הרבה מכתבים מגדולי ישראל בענין זה, ובספר מקראי קודש פורים סי' נג הע' 2.

32 ובטעם הדבר שאין אומרים צידוק הדין אפילו על תלמיד חכם בפניו, כתב הלבוש (סי' ג) ביון שצידוק הדין דומה לתהנון, ואין אומרים תחנון בפורים, ובמשנ"ב לעיל (סי' תכ ס"ק ג) כתב שאסור לומר צידוק הדין בראש חודש אפילו על תלמיד חכם בפניו משום שמרגיל להספר. ובהגהות מוהר"א אזולאי (על הלבוש ס"ק ב) כתב, שדעת השו"ע שם (סי'ב) שאומרים צידוק הדין בראש חודש, כיון שאינו הספד אלא הודאה וקבלת דין שמים, הוא הדין שאומרים צידוק הדין בהנוכה ופורים [וראה בשערי צדק לעיל (סי' תרע ס"ק יא)]. ובמקום שאין מנהג ידוע, כתב הכף החיים (סי' תכ ס"ק ב) שישב ואל תעשה עדיף.

[משנ"ב ס"ק יז]

אֲפִלּוּ תוֹךְ שְׁבִיעָה⁽³³⁾ וכו', כָּל מִצְוֹת הָאֲמִירוֹת בְּתוֹרָה⁽³⁴⁾.

33 ואף שיש נוהגים שלא ליקח שום דבר מבית האָבֶל כל שבעה, כתב הגשר החיים (ח"א פכ"א סי' אות י) שמשלוח מנות מותר ליקח מבית האָבֶל תוך שבעה, כיון שהוא דבר מצוה. ועוד, שפורים דומה לשבת [לדעת שאין נהג אבלות בפורים, כמבואר במג"א (סי' יב)], ובשבת נראה שלא מקפידים על כך [וראה שם פ"ב ס"ה אות יב].

34 אכן, כתב הבן איש חי (שנה א פ' תצוה הלכות פורים אות יד) שאין לאָבֶל לשלוח אלא לאדם אחד בלבד, ולא להרבה בני אדם. וכן מבואר בשו"ת מניחות (לבעל הפמ"ג סי' נח), וכן דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש חי' פמ"ז אות ג) שראוי שהאבֶל ישלח מנות רק לאדם אחד ולא יותר [וראה בספר דברי סופרים (אבלות ירד סי' שפה עמק דבר ס"ק נג) שהביא מכמה ראשונים שיותר לאָבֶל לשלוח מנות לשנים או שלשה בני אדם].

[משנ"ב ס"ק יח]

אֵף הָיָא לְאֶרְצֵיט⁽³⁵⁾ וכו', יִשְׁלַח מְעוֹת⁽³⁶⁾.

35 וביאר הלבושי שרד (סי' ו) שאף שכתב הרמ"א (ירד סי' שצה ס"ג) שנהגו לנהוג דין י"ב חודש גם ביארצייט, אף שהוא אחר י"ב חודש, מ"מ לענין משלוח מנות אין להחמיר בזה.

36 ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תרצה ס"ק ב).

[משנ"ב ס"ק יט]

אָבֶל אֵין שׁוֹלְחִין לְאָבֶל⁽³⁷⁾ וכו', לְשַׁלַּח לוֹ מְעוֹת⁽³⁸⁾.

37 ואם שלחו לאָבֶל משלוח מנות, כתב בשו"ת כתב סופר (או"ח

סי' קמא) שיותר לאָבֶל לקבלו, כיון שהשולח שאל בשלוחו של האָבֶל בכך ששלח לו, ואין בקבלתו של האָבֶל תוספת של שאילת שלום, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' קז אות ג) שיותר, שהרי מבואר שמי ששאל בשלום האָבֶל, מותר לאָבֶל לענות לו [וראה בשו"ע (ירד סי' שפה ס"א)], ואם כן הוא הדין שיותר לאָבֶל לקבל את משלוח המנות, וכן דעת הגר"י קרליץ (שלמי תודה פורים עמ' שלו). אכן, אם שלחו לו דבר של שמחה, משמע במשנ"ב להלן (סי' כא) שאסור לו לקבלו [ראה בספר דברי סופרים אבלות פנ"ד ס"א].

ולשלוח לאשתו של האָבֶל, דעת הגר"ש אלישיב (בספר פני ברוך פכ"ט הע' עא) שאף על פי שמה שקנתה אשה קנה בעלה, מ"מ מותר לשלוח לה, כיון שהאיסור הוא רק לשלוח לו משלוח מנות, ומשום שאילת שלום, אבל אין איסור לאָבֶל לקנות משלוח מנות, וכן לשלוח מנות לבני ביתו של האָבֶל, דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים ס"ק יב אות ב) שיותר, אפילו כשכוונתו לשלוח לאָבֶל, כיון שאינו שואל בשלוחו [וראה מה שכתבנו לעיל (סי' תרצה ס"ק בה-כו)] לענין האיסור לשלוח מנות מאיש לאשה ולהיפך.

ולשלוח מנות לרב שהוא אָבֶל, כתב בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ה סי' רלז) שיותר, כיון שאין זה אלא כשילום חוב ואינו דבר של שמחה, והריהו דבר האביר שיותר, ועוד, שלא גרע מצדקה, מאידך, דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים שם) שאין להתיר לשלוח מנות לרבו אָבֶל, אמנם אפשר לשלוח לו כסף כמקובל.

38 וכן לשלוח לאָבֶל דבר מאכל בתורת צדקה, כתב הכף החיים (סי' לה) בשם הא"ר שיותר, רק שלא יתנה דבר שמחה [וראה במשנ"ב לעיל (סי' תרצה ס"ק כו)].

[משנ"ב ס"ק כ]

וְהַטְעָם, דְּרִין שְׁאִילַת שְׁלוֹם⁽³⁹⁾.

39 וכן כתב לעיל (סי' תקנ"ד ס"ק מא) שאסור לשלוח בתשעה באב דורון לחבירו, כיון שתשעה באב אסור בשאילת שלום.

[משנ"ב ס"ק כא]

דְּמִקְוֹם שְׁפָתָיו לְהַקֵּל לְשָׂאֵל בְּשִׁלּוּמָם⁽⁴⁰⁾ וכו', אָבֶל לֹא בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים⁽⁴¹⁾.

40 מלשנו משמע שביאר כדברי הט"ז (סי' ג), שבמקום שנהגים להקל בשאילת שלום לאָבֶל לאחר שלשים אפילו בחול [כמבואר ברמ"א (ירד סי' שפה ס"א)], הוא הדין שיותר לשלוח מנות לאָבֶל. אכן, בשעה"צ (סי' בג) ציין לדברי המג"א (סי' יב) שביאר על פי הרמ"א (ירד שם ס"ג) שיש שנהגו להקל לשאול בשלום אָבֶל בשבת בתוך י"ב חודש, וכיון שדעת הרמ"א (סיד) שאין אבלות נהגת בפורים, אם כן הריהו כשבת, ויותר לשלוח מנות לאָבֶל במקום שנהגו לשאול בשלוחו בשבת כניל [וראה בספר שו"ת הלכות (ס"ו)], וראה בספר דברי סופרים (אבלות ירד שם עמק דבר ס"ק מז)].

41 ומה שאסור בתוך שלושים, כתב הפמ"ג (א"א ס"ק יב) שיתכן שאפילו למקילים לשאול בשלום אָבֶל בשבת, אין להקל אלא באָבֶל בתוך י"ב חודש על אביו או אמו, אבל בתוך שלשים אסור אפילו באָבֶל על שאר קרובים [וכן זה לביאור המג"א ד"ל, אבל לביאור הט"ז הני"ל פשוט שאסור בתוך שלשים אפילו על שאר קרובים]. ובספר גשר החיים (ח"א פכ"א סי' אות י) כתב, שרבים נהגו להקל לשלוח מנות לאָבֶל בתוך י"ב חודש על אביו או אמו, ולא בתוך שלשים אפילו באָבֶל על שאר קרובים.

139 המשך במילואים עמוד

